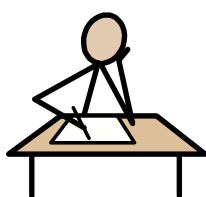
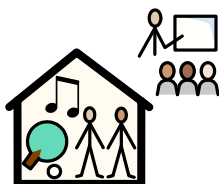

Naemhtie sijhtem
edtja skuvlesne årrodh

Naemhtie sijhtem
edtja skuvlen-eejehtimmie-öörnegisnie årrodh

Däärjoematerijaale guktie almetjidie joekehts daerpiesvoetigujmie
soptsestidh, guktie dah sijhtieh edtja skuvlesne j'ih skuvlen
eejehtimmie-öörnegisnie årrodh

Annelise Bølling Gundersen lea dam dorjeme

Jannicke Ringstad ektine, Normedia

Saemien sjierepedagogeles däärjoe (SEAD) lea
materijaalem saemien gielese jarkoestamme.
Åarjelsaemiengiele: Aasta Joma Granefjell

Sisvege

Bievnesebielie j'ih bihkedimmie

sæjroe 2

Mij lea **Naemhtie sijhtem edtja årrodh**

sæjroe 3 - 4

Duekie

sæjroe 5

Guktie dâarjoematerijaalem nuhtjedh

sæjroe 6

Nâhtoe-aarvoe

sæjroe 6

Gie maakta **Naemhtie sijhtem edtja årrodh** nuhtjedh

sæjroe 7

Naemhtie sijhtem edtja skuvlesne årrodh

sæjroe 10

Soejkesjidh, guktie edtja barkedh, guktie edtja tjirrehtidh j'ih guktie edtja skuvlebarkoem galhkedh

sæjroe 10 - 12

Bihkedimmie j'ih bievnesh

sæjroe 13 - 15

Gaskesadteme j'ih ektiedimmie

sæjroe 16 - 17

Vuesiehtidh maam mahtam

sæjroe 18

Energije j'ih raessie

sæjroe 19

Fysiske barkoebyjrese

sæjroe 20 - 21

Naemhtie sijhtem edtja skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie årrodh

sæjroe 22

Soejkesjidh, guktie edtja barkoem tjirrehtidh j'ih guktie edtja darjomigujmie aelkedh

sæjroe 22-23

Gaskesadteme j'ih ektiedimmie

sæjroe 24-26

Energije j'ih raessie

sæjroe 27-28

Fysiske barkoebyjrese

sæjroe 29-30

Aeredsbeapmoe j'ih lunsje

sæjroe 31-32

Mijjiejeh

symbolvh

jiehtegidie

vadtème

guktie

edtja

aelhkebe

årrodh

guarkedh

dâarjoematerijaalen

sisvege

Mij lea **Naemhtie sijhtem edtja årrodh**

Naemhtie sijhtem edtja årrodh lea d̄aarjoematerijaale guktie soptsestalledh, viehkine jiehtiegijstie symbovligujmie, s̄jere aamhtesen jallh tsiehkij bijre, mejtie gellie almetjh s̄jjen aarkebiejjien d̄ājroeh. **Naemhtie sijhtem edtja årrodh** vijhte joekehts tsiehkij bijre mejtie almetje jieliemisnie d̄ājroe, j̄ih d̄aarjoematerijaale edtja viehkine årrodh soptsestidh guktie satne sæjhta edtja årrodh dejnie tsiehkine. Daate materijaale edtja d̄aarjohne soptsestimmesne årrodh almetjigujmie mej joekehts nevrologeles tsiehkij goh autisme, asperger syndrome, ADHD, DLD jallh Tourettes syndrome. Maahta aaj nuhteligs årrodh jeatjabidie joekehts daerpiesvoetigujmie.

Reakta govlesovvedh tj̄aadtje Maadthlaakesne, Maanakonvensjovnesne j̄ih EN-konvensjovnesne almetji reaktaj bijre funksjovnegiehpiedimmiejgujmie.

Ihke fiere guhte almetje edtja maehdedh dahkoej j̄ih sj̄æjsjalimmiej bijre soptsestidh mah dejtie baajnehtieh, tjuara hijven gaskesadtemasse sj̄iehteladtedh. **Naemhtie sijhtem edtja årrodh** lea dirrege maam maahta soptsestimmesne nuhtjedh, j̄ih nuepiem vadda soptsestimmiem indivijden daerpiesvoetese sj̄iehteladtedh.

Gellide almetjidie aelhkebe mielem utnedh vihties jiehtiegidie, goh frijelaakan daerpiesvoeti j̄ih vaajtelimmiej bijre soptsestidh. **Naemhtie sijhtem edtja årrodh** lea d̄aarjoematerijaale soptsestæmman, jiehtegigujmie guvviejgujmie ektine mah lissie biëvnesh sisvegen bijre vedtieh dennie vihties jiehtiegisnie.

Materijaale lea joekehts suerkiej s̄jse juakasovveme mah leah vihkeles gosse edtja mubpiej voerkesvoetem lissiehtidh akten persovnen sensitiviteeten j̄ih s̄jere daerpiesvoeten bijre, guktie daajra mij sjugniehtåvva dejnie ovmessie areenine satne biejjieladtje d̄ājroe. Daate maahta vielie jearsoesvoetem, tryjjem j̄ih raeffiem vedtedh, j̄ih aelhkebe sj̄ædta aarkebiejjiem, sertiestimmiel, iedtjesuerkieh j̄ih heannadimmieh gietedidh.

Joekoen maanah gellie sertiestimmieh dååjroeh, jìh gellie almetjh jienebh hiejmh utnieh. Jijnjh eejtegh jìh hoksealmetjh eah sov maanam jallh almetjem guarkah, man åvteste diedtem utnieh, jìh jienebh eah nuepiem åadtjoeh jiehtedh mij lea gierve jallh guktie sijhtieh edtja årrodh dejnie joekehts areenine sijjen aarkebiejjien.

Doh joekehts lårkoeh vierhteste Naemhtie sijhtem edtja årrodh:

- **Naemhtie sijhtem edtja skuvlesne årrodh jìh Naemhtie sijhtem edtja skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie årrodh**
- **Naemhtie sijhtem edtja gåetesne årrodh**
- **Naemhtie sijhtem edtja årrodh gosse healsoeviehkiem åadtjoem**
- **Naemhtie sijhtem edtja astoeaejkien areenesne årrodh**

Gaajhkh lårkoeh vierhteste **Naemhtie sijhtem edtja årrodh** leah dorjesovveme seamma hammoen mietie, men jìjtsh jiehtegh sijjen areenese utnieh. Gaajhkh goerh aaj jìjtsh bievnesebieliem jìh bìhkedimmiem utnieh.

Gaskesadth maaje Annelise Bølling Gundersen
Gundersen.annelise@gmail.com

Naemhtie sijhtem edtja årrodh lea evtiesovveme dan maattoen mietie mij joe gåavnese dej teemaj bijre mejtie byöroe jarngesne utnedh jis edtja raessiem giehpiedidh jih tryjjem jih baeliem lissiehtidh dennie areenesne gusnie lea.

Gosse Statped vierhtiem Naemhtie sijhtem edtja skuvlesne årrodh jih skuvlen eejehtimmie-öörnege Nöörjesne dam bæjhkoehiti, gellie hijven vaastahtahkh eejtegistie,skuvlijste jih barkijijstie healsoe- jih hoksesuerkesne bööti.

Aalkoelisnie vierhtie lij maanaj vööste nevrologeles evtiedimmieheaptoejgumie, men varke vuejniejin jeatjebh aaj meehtin dam nuhtjedh goh aalkovistie ussjedin. Jeatjebh aaj gihtjin mejtie meehtin materijaalem jeatjah areenine nuhtjedh, jih mejtie meehtin dam nuhtjedh gosse báarasábpoe jih geerve almetjigumie soptsestin.

Aalkoelisnie vierhtie **Naemhtie sijhtem edtja årrodh** Sveerjeste bööti, jih dorjesovveme laavenjostosne gaskem Ida Rosqvist jih Julia Andersson. Latjkoen mietie dejgumie materijaalem daaroengielese jarkoesti jih sjiehtedi nöörjen skuvlese. Daate sæjhta jiehtedh nöörjen lähkosne jienebh jiehtegh goh svienske lähkosne. Jaepien 2020 Nöörjen lähkoem Skuvlen jih Skuvlen eejehtimmie-öörnegen bijre bæjhkoehiti jih bieji Statpeden nedtesæjrose gusnie gåarede lähkoem våålese leessedh.

Naemhtie sijhtem edtja gåetesne årrodh, Naemhtie sijhtem edtja eejehtimmesne årrodh, jih **Naemhtie sijhtem edtja årrodh** gosse healsoeviehkiem áadtjoem leah vijriesábpoe evtiesovveme dehtie aalkoelistie **Naemhtie sijhtem edtja årrodh** skuvlesne- jih skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie. Eejtegh, pedagogh, psykologh, healsoeskiemtjesájhterh, maanah, noere geerve almetjh jih baeniehealsoebarkijh leah áadtjeme hammoedimmiem jih jiehtegh uvtedidh. dam voestes hammoedimmiem utniehtamme goh mierie materijaalese. Daate lea ektiebarkoe gaskem Annelise Bölling Gundersen jih NorMedia, mij symbovledáarjoem bieje me jih sjiehtedamme.

Daate dárjoematerijaale lea dehtie guaktide seedtesovveme gie h dam voestes ássjalommesem hammoedimmien bijre utnin, jih jis vaajteles mahta dam jarkoestidh sveerjen gielese svienske guvviedárjojne.

Guktie dāarjoematerijaalem nuhtjedh?

Ij edtjh daam goerem dievhtedh j'ih gāabph akt seedtedh. Daate edtja dirreginie ārrodh maam mahta nuhtjedh hijvenlaakan ektesne soptsestidh, j'ih vihkeles suerkieh gorrede mej b'ijre vājsehke soptsestidh. Mahta dam goerem nuhtjedh vāhtaj b'ijre almetjinie soptsestidh, dihte mahta j'ijtje lohkedh j'ih kroessem biejedh, vāhtaj jallh guvviej b'ijre soptsestidh mah āejviesisvegem jiehtiegisnie dāarjoeh. Edtja vuekiem almetjen gaskesadtemehammose j'ih daerpiesvoetese sjiehtedidh. Almetjh mah tjelmiestuvrem nuhtjeh jallh dāarjoem teekstese daarpesjeh vāhtagielen jallh ASK:n t'jirrh. (Alternatijve suppleerende gaskesadteme), mahta kroessem biejedh jiehtegi baalte jis hijven gaskesadtemasse sjiehteladta.

Byōroe sjyōhtehke suerkieh j'ih jiehtegh veeljedh mej b'ijre sājhta soptsestidh.

Nāhtoe-aarvoe

Gaajhkesh edtjeh nuepiem āadtjodh soptsestidh guktie sijhtieh edtja ārrodh, -dovne soptsestimmesne j'ih hijven daajroen t'jirrh almetjasse j'ih dan gaskesadtemehammose. Mijjieh edtjebe goltelidh, men aaj aalmetjh viehkiehtidh soptsestidh. Mijjieh edtjebe hijven vuekieh gaavnedh guktie edtjebe sjiehtedidh, j'ih almetjinie ektine gaavnedh maam daarpesje gosse skuvlesne, gāetesne, eejehtimmie-areenine, gosse geerve biejjieh bāetieh rutijni namhtah j'ih gosse healsoeviehkiem daarpesje. Gaajhkesh Leah daejnie areenine, j'ih gaajhkesh tsiehkieh dāājroeh mah maehtieh gierve ārrodh, men mejtie mahtebe buerebe sjiehteladtedh jis ajve dan b'ijre āvtelbodti soptsestibie.

Mijjieh daamtaj digkiedibie mij bööremes jis sājhta raessiem uvtedh, olles dan gierve sjidh. Mahta gierve ārrodh j'ijtje daejredh, j'ih jiehtedh, mij lea geerve dej joekehts tsiehkine j'ih rutijnine maam biejjien t'jirrh dāājroe. Vaestiedasse guktie sājhta edtja ārrodh, āajvahkommes veanhtadihksvoeten j'ih jearsoesvoeten b'ijre. Vihkielommes dan b'ijre soptsestidh. Gosse soptsestibie daan b'ijre mij mahta gierve sjidtedh, byjrese j'ih almetje j'ijtje maehtieh meatan ārrodh heeredidh, j'ih dejtie joekehts tsiehkide sjiehteladtedh.

Gie mahta Naemhtie sijhtem edtja årrodh nuhtjedh

Almetje gie materijaalem nuhtjie, byöroe jearsoes j'ih hijven ektiedimmiem utnedh almetjinie mejnie soptseste, j'ih byöroe aaj hijven daajroem almetjen gaskesadteme- j'ih ektiedahkoehammoen bijre utnedh. Ulmiedåehkie åtnose lea jearohke soptsestimmiaguejmien maehtelesvoeteste kognitijve njeiptjiem vuarjasjidh, man båeries lea j'ih gaskesadtemehammoen bijre.

Dååjrehtimmieh soptsestimmiematerijaalen åtnoste

Almetjh gieh materijaalem soptsestimmesne nuhtjeme, jiehtieh daate viehkine orreme ovnessie daerpiesvoeth guarkedh. Skuvlijste bieljelamme tsåatskelesvoete lea voerkesåbpoe suerkiej vööste mejtie vihkele sjiehteladtedh tryjjen j'ih baelien åvteste, skuvlesne j'ih skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie.

Daate joekoen vyörtegs sertiestimmielij bijre orreme gaskemh areenaj j'ih skuvlemålsomen gaskem, gusnie dååjrehtimmieh åtna daajroesertiestimmi lea præåsehke.

Jijnjh giehtjemelæstoeh dorjeme j'ih latjkoeh learohkigujmie dorjesovveme, gusnie skuvle j'ih learohke leah seamadamme vihkeles aati bijre aarkebiejjien. Dellie learohke daajra mij deahpede j'ih learoehkasse jearsoesvoetem vada. Dellie jijtje mahta soptsestedh guktie sæjhta skuvlebiejje j'ih eejehtimmieöörnege edtja årrodh juktie dejtie haalvedh. Biehkieh leah aaj veeljesovveme juktie learohkem viehkiehtidh sov daerpiesvoeth vuejnedh j'ih dejtie soptsestedh. Vihkeles soptsestimmiedarjoem nuhtjedh daerpiesvoeti mietie. Ulmie soptsestimmine daarjojne jallh daarjoen namhtah, lea almetje gien bijre lea, edtja åejvialmetjinie årrodh digkiedimmesne jijtse daarjoedarpiesvoeti bijre.

Vuartesjh vielie bievnesh nedtesæjrojne:

pedagog.malmo.se

sannviljehadet.no

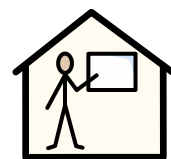
statped.no

Naemhtie sijhtem

edtja skuvlesne årrodh

jih

Naemhtie sijhtem

edtja skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie årrodh

Naemhtie sijhtem edtja skuvlesne årrodh jih **Naemhtie sijhtem edtja skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie årrodh** lea maanan jallh learohken

lierehtimmieareeni bijre, men aaj gosse almetje lea eejehtimmie-öörnegisnie, skuvlesne, tjieltesne jallh privaate öörnegisnie.

Daamtaj mijjieh digkiedæmman bætebe maam edtjebe darjodh learohkem viehkiehtidh, bieleden learohke jijtje lea meatan digkiedimmesne. Vihkele buektiehtidh guktie learohke jijtje guarkoe maam daarpesje, jih dam daerpies sjehtedimmiem jih sjehteladtemem jááhkesje dovne skuvlesne jih skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie.

Jis edtjebe lyhkesidh learoehkasse sjehtedidh, dellie gaajh vihkeles goltelidh guktie learohke jijtje ussjede maam daarpesje gosse skuvlesne jih skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie, mij raessiem vadata jih mannasinie gierve desnie årrodh. Dihte maam learohke jijtje soptsestimmesne jeahta, viehkehte ryöjredidh, heerredidh jih sjehtedidh doh joekehts tsiehkies skuvlesne jih eejehtimmie-öörnegisnie.

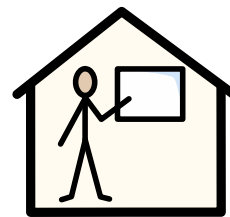
Dihte gie soptsestimmiem stuvrie, byöroe jearsoes jih hijven ektiedimmiem learoehkasse utnedh. Jis soptsestimmie lea hijven dååjrese learoehkasse, dihte mahta meatan årrodh ektiedimmiem dej gaskemh nænnoestidh. Dihte soptsestimmealmetje byöroe årrodh akte gie edtja jáerhkedh ektiedimmiem learoehkinie utnedh, jih akte gie jaksoes aarkebiejjien.

Byöroe materijaalem göökte boelhkine juekedh, guktie dej joekehts areenaj bijre soptseste, skuvle jih skuvlen eejehtimmie-öörnege, fiereguhtene haeresne.

Naemhtie sijhtem edtja skuvlesne árródh

lea joekehts soptsestimme-aamhtesidie juakasovveme:

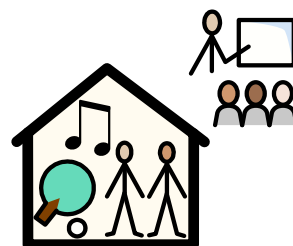
- Soejkesjimmie, öörnedimmie, jìh skuvlebarkoem illedh.
- Bìhkedimmie jìh bìevnesh
- Gaskesadteme jìh ektiedimmie
- Vuesiehtidh maam mahtam
- Energije jìh raessie
- Fysiske barkoebyjrese

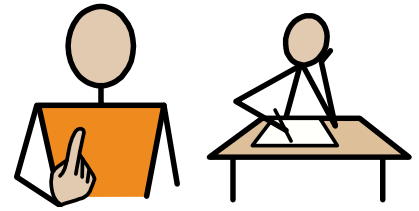
Naemhtie sijhtem edtja skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie árródh

lea joekehts soptsestimme-aamhtesidie juekeme:

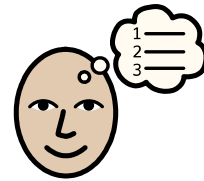
- Soejkesjimmie, tjirrehtimmie, jìh guktie darjomh aelkedh:
- Gaskesadteme jìh ektiedimmie
- Energije jìh raessie
- Fysiske byjrese
- Aeredbeapmoe jìh lunsje

Naemhtie sijhtem edtja skuvlesne årroddh

Soejkesjimmie, guktie edtja barkedh,
tjirrehtimmie jih skuvlebarkoem galhkedh

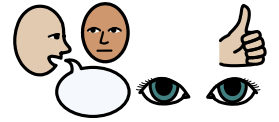
Biejh kroessem jis staaran

☐ Hijven mov eejtegh bievnesh skuvleste åadtjoeh leaksoej jih jeatjah vihkeles aati bijre, guktie dah maehtieh mannem viehkiehtidh mujhtedh	
☐ Manne aktem jijtse soejkesjem guvviedårrojne sijhtem, skuvlebiejjien jih skuvlevåhkoen bijre	
☐ Manne lyjhkem daan biejjien soejkesjem guvviedårrojne taavlesne vuejnedh. Naemhtie daajram mij edtja heannadidh	
☐ Manne daarpesjem gaajhki laavenjassi bijre daejredh åvtelen laavenjassine aalkam	
☐ Manne lyjhkem ryöjredidh disse mij edtja skuvlebiejjie heannadidh	
☐ Manne daarpesjem daatovrem dirreginie nuhtjedh gosse barkeminie	

☐ Hijven jis skuvlegærjah átnam dovne gâetesne jîh skuvlesne	
☐ Manne viehkiem daarpesjem geerve almetjistie soejkesjidh guktie edtjem barkedh	
☐ Manne viehkiem daarpesjem geerve almetjistie guktie edtjem laavenjasside jieniebidie boelhkide juekedh, jîh akti akti aatem darjodh.	
☐ Manne viehkiem daarpesjem guktie edtjem aelkedh jîh orrijidh dam maam edtjem darjodh	
☐ Manne bieljelimmiem daarpesjem ávtelen tjoerem darjomem orrijidh	
☐ Manne jeerehtsem daarpesjem joekehts laavenjassi gaskem ollem ov-rovne áadtjoeh	
☐ Manne viehkiem daarpesjem laavenjassh geervehtidh, mejtie tuhtjem ov-rovne	
☐ Manne bööremes tjaalegem jîjtjene gielesne lohkem. Dihthe lea: <ul style="list-style-type: none"> • • • 	

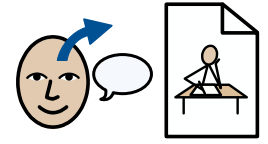

Manne lyjhkem lohkehtæjja munnjien soptseste jis
hijvenlaakan barkem gosse jijtjeraarehke
barkeminie

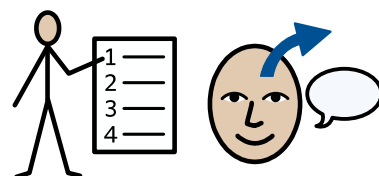

Manne bievneseem sijhtem vuesiehtimmien
gaavhtan gåessie edtjem laavenjassh deelledh,
goeri jih jeatjah laavenjassi bijre, naemhtie:

-
-
-

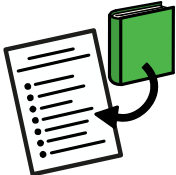

Bihkedimmie jih bievnesh

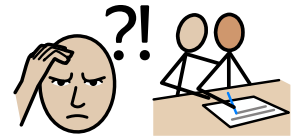

Biejh kroessem jis staaran

☐ Manne åenehks jih tjielke bihkedimmieh lohkehtæjjijste daarpesjem	
☐ Manne daarpesjem mov sijjesne tjakasjidh gosse orre bihkedimmieh åadtjoem	
☐ Manne guvviedårjoem daarpesjem gosse laavenjassh jih bievnesh åadtjoem	
☐ Manne maaje sijhtem bihkedimmieh ryöktesth lohkehtæjjeste åadtjodh	
☐ Manne daarpesjem gie akt mannem mujhtehte maam edtjem darjodh, mearan laavenjassine barkeminie	
☐ Manne laavenjassesem pæhpierisnie jallh daatovresne daarpesjem, tjirrehtimmien åvtelen, guktie manne ryöjreldihkie	
☐ Im lyjhkh dan jijnje taavlesne tjaalasovveme, dan åvteste im hinnh lohkedh jallh våålese tjaeledh mij desnie tjåådtje	
☐ Manne viehkiem daarpesjem notaath tjaeledh	

☐ Manne lyhkem guvviem notaatijste taavlesne vaeltedh mov mobijline	
☐ Manne viehkiem daarpesjem iktedimmiem aamhtijste tjaeledh	
☐ Manne guvviedaarjoem daarpesjem disse mij vihkielommes teekstesne jallh maam aamhtesne tjirrehtamme	
☐ Manne aktem vielie tjirrehtimmiem lohkehtæjjine daarpesjem don ektie tjirrehtimmiem mænngan	
☐ Aelhkebe orre aamhtesh lieredh gosse åadtjoem tjaalegem goltelidh enn gosse edtjem dam lohkedh	
☐ Manne daatovrem joekehts viehkiedirregigujmie daarpesjem (vuesiehtimmiem gaavhtan soptsestimmiesyntese, lohkedmedaarjoe jih reaktoetjaelemeprogramme) gosse skuvlelaavenjassigujmie barkem	
☐ Manne vielie lierem gosse åadtjoem onne dæhkine barkedh	
☐ Bööremes munnjien haarjanidh disse mij geerve onne dæhkesne	

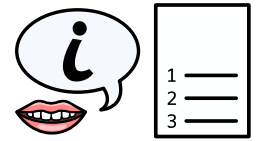
Hijven manne lissie viehkiem geerve almetjistie
åadtjoem dejnie mij geerve

Hijven manne jarkoestamme biëvnesh,
bihkedimmieh j'ih orre materijellh mov gielese
åadtjoem. Daaroengiele, ASK, væhtagiele, saemien
giele jallh jeatjah giele.

Dihte lea:

-
-
-

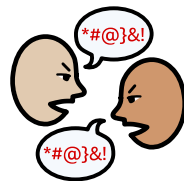

Gaskesadteme jih ektiedimmie

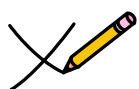
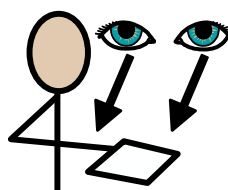

Biejh kroessem jis staaran

☐ <p>Manne sijhtem gyhtjelassh gihtjedh bieleden abpe klaasse dam gávla. Vuesiehtimmien gaavhtan sijhtem lohkehtæjja mov gáajkoe båtata jih gihtjie mejtie manne misse akt funterdem</p>	
☐ <p>Manne såemies onne væhtam daarpesjem, jis manne fer jijnjem soptsestem jallh man akt jeatjah bijre tæjmojne soptsestem</p>	
☐ <p>Såemies æjkien viehkiem daarpesjem guarkedh maam jeatjah almetjh mielih</p>	
☐ <p>Manne bööremes jijtjene gielesne gaskesadtem. Dihte lea daaroen, ASK, væhtagiele,saemien giele jallh naan jeatjah giele mij lea</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • 	
☐ <p>Såemies æjkien viehkiem daarpesjem baakoeh biejedh jih tjielkestidh maam jijtje mielem jih usjedem</p>	
☐ <p>Jis im mujhtieh dam baakoem maam sijhtem jiehtedh, mahta mannem viehkiehtidh jis datne voestes tjojem baakosne jeahtah</p>	

☐ <p>Jis im mujhtieh dam baakoem maam sijhtem jiehtedh, mahta mannem viehkiehtidh jis datne mannem birrh jeatjah baakoeh nuhtjedh tjjelkestidh jallh gyhtjelassh gihth</p>	
☐ <p>Manne maaje viehkiem sijhtem naakenem gaavnedh gieynie mahtam ståakedidh jih ektine årrodh liegkesinie</p>	
☐ <p>Manne tuhtjem hijven oktegh årrodh liegkesinie</p>	
☐ <p>Manne viehkiem geerve almetjistie daarpesjem ov-vaantoeh loetedh</p>	
☐ <p>Manne lissie tjirrehtimmiem njoelkedassijste daarpesjem, ståakedimmesne jih spielesne, jih maam edtjem darjodh</p>	
☐ <p>Jis manne maam akt bājhtode dorjeme sijhtem oktegh dan bijre soptsestidh, ij mubpiej learohki uvte</p>	
☐ <p>Jis manne måarahtovvem, daarpesjem oktegh årrodh jih soelkedidh. Mijjieh maektebe dan bijre mænngan soptsestidh</p>	
☐ <p>Manne tuhtjem aelhkemes daejgujmie barkedh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • • • 	

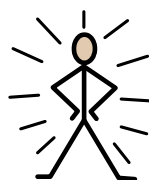
Vuesiehtidh maam mahtam

Biejh kroessem jis staaran

☐ Aelhkemes vuesiehtidh maam mahtam gosse njaalmeldh pryövuh åadtjoem	
☐ Manne lyjhkem pryövide daatovresne jallh needtepreejresne vaestiedidh, jallh baantedidh dam maam njaalmeldh vaestedem daatovresne jallh needtepreejresne	
☐ Manne lyjhkem laavenjasside juekedh jieniebidie bielide. Dellie aelhkebe munnjien vuesiehtidh maam mahtam	
☐ Manne daarpesjem lohkehtæjja vååksje mejtie manne laavenjasside jallh gyhtjelasside guarkeme	
☐ Manne maaje njaalmeldh vuesiehtimmieh oktegh sijhtem lohkehtæjjine	
☐ Manne maaje njaalmeldh vuesiehtimmieh oktegh sijhtem dåahkatjisnie	
☐ Manne daarpesjem lohkehtæjja gyhtjelasside munnjien lähka, jallh soptsestimmesyntesen tjirrh	

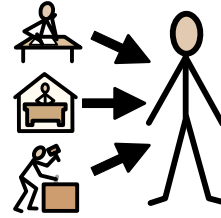
Energije jñh raessie

Biejh kroessem jis staaran

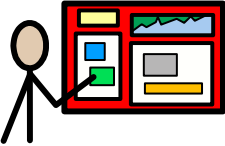

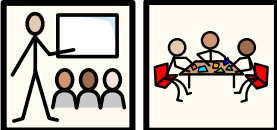

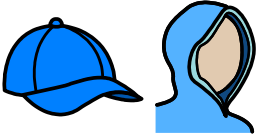
☐ Muvhtene leam sæjloes, jñh im vissjh dan jñnjem barkedh. Daate mahta biejjeste beajjan jñh skvlebiejjien tjirrh jeerehtidh	
☐ Manne ånehks liegkesh daarpesjem mearan barkeminie	
☐ Muvhtene viehkehte jis åadtjoem gællasjidh goltelidh mearan tjirrehtimmieh jallh digkiedimmieh	
☐ Manne bööremes tråjjedem ånehks boelhkine barkedh, jñh daarpesjem muvhten æjkien svihtjedh	
☐ Manne lyjhkem tjåadtjodh mearan barkeminie	
☐ Muvhtide tsiehkijste manne raessesne sjidtem. Vuesiehtimmieh: <ul style="list-style-type: none"> • • 	
☐ Manne bööremeslaakan barkem daan vihties baelien: <ul style="list-style-type: none"> • • 	

Fysiske barkoebyjrese

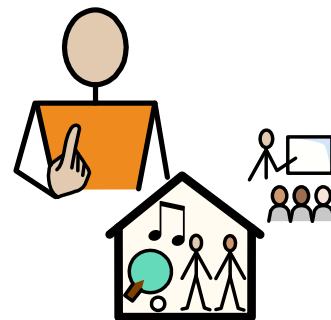

Biejh kroessem jis staaran

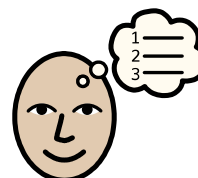
☐ Manne eeremes ävtelisnie klaassetjiehtjelisnie tjahkesjem, taavlan jih lohkehtæjjan lihke	
☐ Manne lyjhkem gosse sjeavohth mov bijre	
☐ Muvhtene daarpesjem klaassetjiehtjelistie jallh buerteste vaedtsedh jih oktegh tjahkasjidh	
☐ Hijven jis maektebe moenedh guktie edtjem jiehtedh jis daarpesjem klaassetjiehtjelistie vaedtsedh	
☐ Manne sijhtem nuepiem utnedh bieljieskuahpam nuhtjedh tjoejem vueliedidh	
☐ Manne lyjhkem musihkem goltelidh seammasienten manne jijtjeraarehke barkeminie	
☐ Lyjhkem mejnie akt giehtelidh, vuesiehtimmien gaavhtan mearan lohkehtæjja teeksth tjirrehte	

☐ Manne sijhtem maaje viedtjem jallh sjeermem mov barkoesijjen lihke utnedh	
☐ Manne lyhkem tsieglh guvviedaarjojne mah vuesiehtieh gusnie dah ovmesseie tjehtjelh leah	
☐ Manne tuhtjem hijven tsâahka viedtjesne gåavnese ovmesseie tjehtjelinie	
☐ Manne tuhtjem aelhkebe tjehtjelh gaavnedh jih reaktoe tïjjen bâetedh jis vâenie tjehtjelh nuhtjebe	
☐ Manne lyhkem nalhkem utnedh mov stovlesne	
☐ Manne sijhtem maaje stovlesne tjahkasjidh sijjeste guelpesne gosse lea tjâanghcoe	
☐ Manne stovlem daarpesjem maam gåarede svihtjedh	
☐ Manne daarpesjem tjojpem jallh plearoeh tsaekedh gosse gåetesne. Dihte mahta mannem baajnehtimmijste vaarjelidh gosse dam daarpesjem	

Naemhtie sijhtem edtja skuvle- eejehtimmie-öörnegisnie årrodh

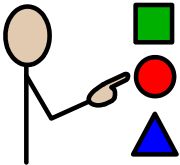

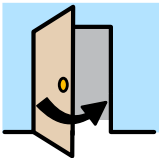

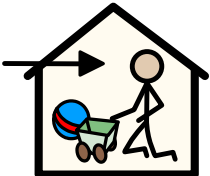

Soejkesjidh, aelkedh j'ih darjomh
tjirrehtidh

Biejh kroessem jis staaran

☐ Hijven jis mov eejtegh åadtjoeh alternatijve biejjiej, darjomi j'ih jeatjah bievnesi bijre daejredh, guktie maehtieh mannem mujhtiehtidh	
☐ Manne vâhkoesoekesjem daarpesjem, dellie daajram mij heannede fierhten biejjien	
☐ Manne tuhtjem hijven biejjiesoekesjem guvviedårrojne utnedh, guktie daajram maam edtja skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie darjodh	
☐ Manne daarpesjem dej ovmesse bieliej bijre laavenjassesne daejredh åvtelen aalkam barkedh	
☐ Manne viehkiem geerve almetjijstie daarpesjem guktie mahtam soejkesjidh j'ih veeljedh maam edtjem darjodh	
☐ Manne lyjhkem geerve almetjh edtjeh moenedh maam edtjem darjodh	

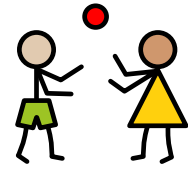

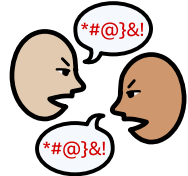
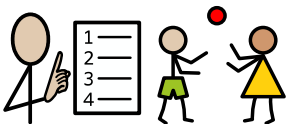
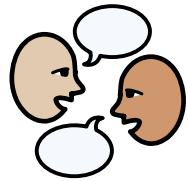
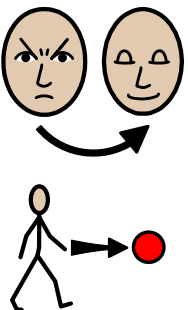

☐ Manne viehkiem daarpesjem darjomh aelkedh jih orrijidh	
☐ Manne daarpesjem gie akt mannem mujhtehte åvtelen edtjem darjomem orrijidh	
☐ Manne daarpesjem alternativje darjomi bijre daejredh jis edtjem maehtedh veeljedh maam edtjem darjodh	
☐ Manne daarpesjem daejredh gie barkosne jih mejtie naan sæjjasadtjebarkijh	
☐ Manne daarpesjem daejredh gie Skuflen eejehtimmie-öörnegisnie gosse dah edtjeh steegekdh	
☐ Manne lyjhkem gåetesne årrodh	
☐ Manne lyjhkem skuvlesjaljosne/ålkone årrodh	
☐ Daam lyjhkem ålkone Skuflen eejehtimmie-öörnegisnie darjodh: <ul style="list-style-type: none"> • • 	
☐ Daam lyjhkem gåetesne skuflen eejehtimmie-öörnegisnie darjodh: <ul style="list-style-type: none"> • • 	

Gaskesadteme jih ektiedimmie

Biejh kroessem jih staaran

☐ Manne sijhtem, vuesiehtimmien gaavhtan, væhtetjem utnedh jis njoelkedassh soptsestæmman tsööpkem, jallh aamtsh målsoem gosse im edtjh dam darjodh	
☐ Muvhtene viehkiem daarpesjem guarkedh maam jeatjah almetjh mielieh	
☐ Manne bööremes jijtjene gielesne soptsestem. Dihte lea daaroengiele, ASK, væhtagiele, saemiengiele jallh jeatjah giele goh: <ul style="list-style-type: none"> • • • 	
☐ Muvhtene viehkiem daarpesjem baakoeh biejedh jih tjielkestidh maam jijtje vienhtem jih ussjedem	
☐ Jis im baakoem mujhtieh, mahtah mannem viehkiehtidh jih dam voestes tjoejem baakosne jehtah	
☐ Jis im baakoem mujhtieh, mahtah mannem viehkiehtidh jis mannem birrh jeatjah baakoeh nuhtjedh, jallh mannem gyhtjelassh gihhtjedh	

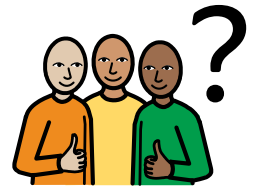
☐ <p>Manne viehkiem daarpesjem gaavnedh giem akt mejnie mahtam ektesne årrodh jallh mejgumie stååkedidh Skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie</p>	
☐ <p>Manne tuhtjem hijven oktegh årrodh</p>	
☐ <p>Manne viehkiem geerve almetjistie daarpesjem jis naan ov-vaantoeh sjædta</p>	
☐ <p>Manne lissie buerkiestimmie daarpesjem njoelkedassine jïh spieline jïh maam edtjem darjodh</p>	
☐ <p>Jis båajhtode darjoem, sijhtem mijjeh dan bijre oktegh soptsestibie, jïh ij jeatjah maanaj uvte</p>	
☐ <p>Jis manne haarmese sjïdtem, daarpesjem såemies sæjjan vaedtsedh jïh ånnetji soelkedidh. Manne sijhtem vaedtsedh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • • 	
☐ <p>Manne jearsoe Skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie</p>	
☐ <p>Mov Leah voelph Skuvlen eejehtimmie-öörnegisnie</p>	

Manne mahtam geerve almetjigujmie Skuvlen
eejehtimmie-öörnegisnie soptsestidh

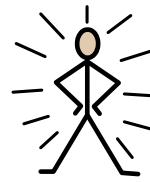

Daejgujmie lyjhkem stååkedidh:

-
-
-
-
-

Energije jñh raessie

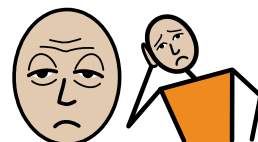

Biejh kroessem jis staaran

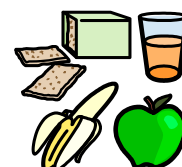
☐ Muvhtene leam joekoen nahkeren jñh im daan jñnjem åajsoeh. Dihte mahta biejjeste beajjan jeerehtidh	
☐ Manne åenehks lïegkedimmieh daarpesjem åvtelen vissjem stååkedimmiem jallh darjomem jåerhkedh	
☐ Manne daarpesjem jeerehtidh gaskem tjåadtjodh jñh gællasjidh mearan maam akt darjoem	
☐ Muvhtine daarpesjem svihtjedh	
☐ Manne raessiem åadtjoem naan tsiehkine. Dah Leah: <ul style="list-style-type: none"> • • 	
☐ Jñnjemes energijem åtnam daan baelien: <ul style="list-style-type: none"> • • 	

Gosse sæjloes sjidtem jih vaenie energijem åtnam, dellie daarpesjem:

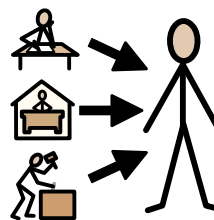
-
-
-

Manne daarpesjem muerjieh jallh maam akt jeatjah byöpmedidh goh lissie svarkeldahke, ollem dan sæjloes sjidth

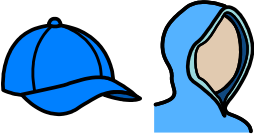
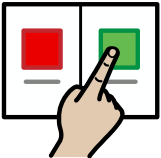

Fysiske byjrese

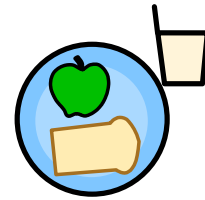

Biejh kroessem jis staaran

☐ Manne raeffiem jih sjeavohtsvoetem mov bijre lyjhkem	
☐ Manne lyjhkem gosse mij akt mov bijre heannede	
☐ Muvhtine daarpesjem oktegh årrodh	
☐ Manne sijhtem maaje nuepiem utnedh bieljevaarjelimmiem nuhtjedh, jallh musihkem bieljebåalajgumie goltelidh	
☐ Manne daarpesjem maam akt daahterdidh gosse edtjem misse akt goltelidh	
☐ Manne tuhtjem hijven gosse tsieggh guvviejgumie vuesiehtieh magkerh darjomh dejnie joekehts tjehtjelinie gååvnesieh	
☐ Manne tuhtjem hijven gosse tsåahkah gaajhkine tjehtjelinie	

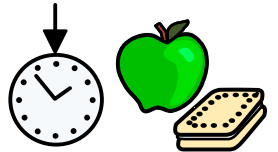
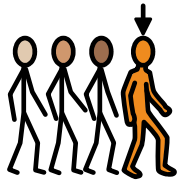

☐ Manne sijhtem maaje stovlesne tjahkasjidh sijjeste guelpesne gosse tjåanghcoe	
☐ Manne lyjhkem gællasjidh gosse tjåanghcoe	
☐ Manne daarpesjem tjohpem jallh plearoeh tsaekedh gosse gåetesne. Dihte mahta mannem baajnehtimmijste vaarjelidh gosse dam daarpesjem	
☐ Manne guvvieh daarpesjem mah vuesiehtieh gusnie dah ovmesseie aath Leah, vuesiehtimmien gaavhtan spïelh, nossemespielh jïh plearoeh	
☐ Manne daarpesjem seamma sijjiem utnedh gosse tjåanghcoe	

Aeredsbeapmoe jih svarkeldahke

Biejh kroessem jis staaran

☐ Manne lyhkem åvtelhbodti daejredh maam aeredsbeapmose åadtjoem	
☐ Manne lyhkem seamma sijjesne tjahkasjidh gosse aeredsbeapmoem byöpmedibie	
☐ Manne aeredsbeapmoen mænngan gallenem	
☐ Manne lyhkem åvtelhbodti daejredh maam svarkeldahkese åadtjobe	
☐ Manne lyhkem seamma sijjesne tjahkasjidh gosse edtjebe svarkeldahkem byöpmedidh	
☐ Manne svarkeldahken mænngan gallenem	
☐ Manne daarpesjem daejredh man jijnjem mahtam beapmose vaeltedh, vuesiehtimmien gavhtan man gellie gaahkoesnaejrieh	

☐ Manne viehkiem daarpesjem beapmoem stealladidh	
☐ Manne daarpesjem maam akt dallah byöpmedidh gosse skuvle-eejehtimmie-öörnegasse bäätam, jis ij leah svarkeldahke dallatjinie gosse bäätam	
☐ Tjoerem dej mubpiej ävtelen tjaangedh gosse edtjebe byöpmedidh	
☐ Manne tuhtjem geerve vuertedh goske mov vääroe beapmoeh äadtjodh	

Åarjelsaemien versjovne, Statped 2026

Aasta Joma Granefjell, SEAD

(Samisk versjon ved Statped, 2026)

Sånn vil jeg ha det

saannviljehadet.no